

НАРАНАЙ БАГШЫН НАНГИН СУБАРГА

Юрөө нютагы ажасуугшад хоёр жэлээр хойшолуулагдсан нангин хэрэгээ, одоошье энэ зун бүтээбэ - Наранынгаа багшдаа зориулсан нангин субаргаа тахижа, сэдхэлээ ханааба.

Субарга тахилгы Юрөөгэй дасанай шэрээтэ Гунчен лама эхилсэн байна. «Хамбын Хүрээ» дасанай Дүйнхор дуганай Түмэр Соёл хоёр, мүн Юрөөгөөс гарбалтай Балдан, Лубсан-Дарма ламанар хэрэгымнай номой ёсоор бүтээж үгөө.

Хүдөө ламын хүндэдэ

Баян Улаан, Баян Сагаан, Баатар уула гэжэ «харуулчадтай» Наран суурин холоос налайжа харагдадаг. Тахилгаты гурбан хадын үбэртэй үзэсхэлэн сайхан хүндэдэ тэрэ оршодог юм. Зуны зулгы сагта ногоон хүнжэлөөр хушагдаад байхадаа, үнгын сээсгы хангал тараан, бүришь ури- наар харагдана. Эгээл эндэ XIX зуун жэлдэ Даша гэжэ хүн ажасуусан гэхэ. Тэрэ арадтаа тусатай, хүндэтэй лама байжа, Нараны багша гэжэ суурхасан гээшэ. Дурасхаалынь мүнхэлжэ, юрөөгөөрхин, Сэлэнгын аймагай олонийтэ «Жанчуб Чоддэн» гэжэ субарга бодхоогоо бэлэй. 2012 ондо тэрэнэ арамнайлуулсан юм. Гурбан жэлэй удаа - 2015 болон 2018 онуудта үргэн дэлисэтэйгээр тахья бэлэйд. Халдабарита үбшэнэй дэлгэрсэн сагаас субаргаяа олон хүнтэйгөөр тахихыгаа болёод байсанаа, мүнөө 3-тяа тахьяад.

Энэ жэлы субаргын тахилга бэлэдхэл ехэ сайнаар эмхидхэгдэжэ, олоной сайшаалтайгаар үндэр хэмжээндэ үнгэрбэ. Юундэб гэхэдэ, субаргын арамнайлагдасаар тэбхэр 10 жэлы ойн баяр болобо ха юм. Үшөө наранайхидай баяр гэхэдэ, обоонуудай даамал Баир Дармаевич Очиров субаргынгаа хажууда найман ханатай гэр бария гэжэ 2020 ондо дурадхал оруулхадань, нютагаархид дэмжэжэ, олоной оролдолгоор буряад гэр бодхоогоо. Нёдоноос хойшо нютагаархид Сагаан үбгэнэй бунханиие, Баян Сагаан обоогоо, субаргаяа тахьяад, найр наадаяа эндэ үнгэргэдэг занчалтай болоо.

Тамир тэнхээгээ турчалгын талмай

Наранай багшын дурасхаалда зориулагдсан субаргын дэргэдэ эрын гурбан наадан сугларсан зоны урмандэ үнгэрбэ.

Сур харбалгаар мурьсөөндэ олон тамиршад хабаадалсаа. Нютагтамнай «Лукодром» баригдажа, сур харбалгаар сүлөө сагаа шэмэглэдэг зон олон болонхой. Тренернүүд болохо Виликтон Юрьевич, Дулма Аюшеевна Иринееттэнэй урилгаар олон бэрхэ харбагшад ерээ. Тэдэнэй тоодо - Бэлигто Цыремпилов (Захааминай аймагай Үлэгшэн нютагай), Олег Цыбикжапов (Сэлэнгын аймагай Түхэм нютагай), Бато Мархаев (Захааминай аймагай Санага нютагай), Батор Далаев (Захааминай аймагай Үлэгшэн нютагай).

Эрэшүүлэй дунда 3-дахи суурида Сандан Бадмаев (Үлэгшэн, Захаамин аймаг), 2 - дохи суурида Олег Цыбикжапов (Түхэм, Сэлэнгын аймаг), 1-дэхи суурида Бэлигто Цыремпилов (Үлэгшэн, Захааминай аймаг) гараа. Илагшадта хонин шан барюулагдаа.

Ветерануудай дундаас 3 - дахи суурида Мунко Цыренов (Алцаг, Зэдын аймаг), 2 - дохи суурида Ринчин Тубаев (Юрөө, Сэлэнгын аймаг), 1-дэхи суурида Сергей Тапхаров (Юрөө, Сэлэнгын аймаг). Илагшад басал хонин шан абаа.

Эхэнэрнүүдэй дундаас 3 - дахи суурида Дулма Цыдыпова (Үбэр-Зөөхэй, Сэлэнгын аймаг), 2-дохи суурида Арюна Далаева (Дээдэ -Үчөөтэй, Зэдын аймаг), 1-дэхи суурида Дулма Иринееттэ (Юрөө, Сэлэнгын аймаг) гараа.

Түрүүлсэн тамиршан хонин шанда хүртөө.

2005-2008 онуудта түрэсэн залуушуулай дундаас 3-дахи суурида Санжэ Цыдыпов (Юрөө, Сэлэнгын аймаг), 2-дохи суурида Бато Цыдыпов (Юрөө, Сэлэнгын аймаг), 1-дэхи суурида Бэлигто Доржиев (Юрөө, Сэлэнгын аймаг). Иласан хүн мүн лэ хонин шанда хүртөө.

2009 оной үхибүүдэй дунда 3-дахи суурида Алтана Батуева,

2-дохи суурида Самбу Цыренов, 1-дэхи суурида Дарима Рябова (хонин бэлэгтэ хүртөө) гараа. Эдэнэр бултадаа Юрөөгы ем.

Үхибүүдэй дунда эгээн бага насатай харбагша Янжина Бургутовада тусхай шан - 5000 түхэриг Бато болон Светлана Данзановтан гэр бүлынгөө зүгөөс бэлэглээ. Энэ залуу айл Наранаас уг гарбалтай ем. Мүнөө Селендума сууринда ажасуудаг, уула обоодоо ходо ерээжэ мүргэжэ байдаг ем.

Абсолютна абаргын хүндэдэ Бэлигто Турбянов (Тохой, Сэлэнгын аймаг) хүртэжэ, хонин бэлэг абаа.

Барилдаан

Барилдаанай талмай дээрэ мүн лэ ехэ тулалдаан болоо. 35 килограмм хүрэтэр жэндэ барилдаашадай дунда оройлогшо гурбанай тоодо Стас Чойдонов (Улаан-Үдэ), Алдар Степанов (Юрөө), Аламжи Степанов (Юрөө) (хонин шан) ороо.

45 килограмм хүрэтэр жэндэ 3-дахи суури Олзунаев Баю (Улаан-Үдэ), 2-дохи суури Бато Цыдыпов (Юрөө), 1- дэхи суури Эрдэм Бальжуров (Юрөө) (хонин бэлэг) абаа.

55 килограммай жэндэ 3-дахи суурида Санжэ Цыдыпов (Юрөө), 2-дохи суурида Аюр Шарапов (Ивалга), 1-дэхи суурида Баясхалан Базаржапов (Юрөө) хонин бэлэгтэ хүртөө.

65 килограмм хүрэтэр жэндэ 3-дахи суурида Баясхалан Базаржапов, 2 - дохи суурида Аюр Шарапов, 1-дэхи суурида Виктор Мункожапов (хонин бэлэг) гараа.

Залуушуулай дунда абаргын хүндэдэ Юрөөгэй Виктор Мункожапов хүртэжэ, хун сагаан хонин төөлэй үбэртэлбэ. Эгээл бага барилдаашан Алдар Степановта мүн баса Бато болон Светлана Данзановтан тусхай шан - 5000 түхэриг барюулаа.

70 килограмм хүрэтэр жэндэ эрэшүүлэй дундааё 3-дахи суурида Даба Шарапов (Юрөө), 2-дохи суурида Баир Доржиев (Юрөө), 1 - дэхи суурида Сергей Евтюгин (Улаан-Үдэ) (хонин бэлэг) гараа. 70 килограммаас дээшэ жэндэ

эрэшүүлэй дундаас 3-дахи суурида Саян Гармаев (Сагаатай, Зэдын аймаг), 2 -дохи суурида Баир Доржиев (Юрөө), 1-дэхи суурида Арсалан Цырендоржиев (Сагаатай, Зэдын аймаг) гараа.

Сээр шаалгаар мурьсөөн анха түрүүшынхией эмхидхэгдэжэ, олон зоны анхарал татаа. Улаан-Үдөөс ерэсэн Сергей Евтюгин эндэ түрүүлжэ гараа. Басал хонин шан абаа, 2-дохи, 3-дахи сууринуудые эзэлсэн тамиршадта мүнгэн шан барюулагдаа.

Соёлой түб болоо

Наранай багшын нангин субарга тахилгада гансаш хүсэ ехэтэй шанга тамиршад хаба шадалаа туршаа бэшэ, мүн абьяас бэлигтэн хатаргаа дэлгэжэ, дуугаа дуулажа, ёсотой сайндэрэй оршон байгулаа. Таширай соёлой бай-шангы хүдэлмэрилэгшэд Дари Цыденовна Дашпиловагай хүтэлбэри доро сайхан концерт-наада табьяа.

Бүхэроссийн хэмжээндэ шалгарсан, нютагай «Гуламта» ансамбль олоной сайшаалда хүртөө. «Таланты нашего села» гэжэ телевизионно урилдаанда түрүүлжэ гарсан юм. «Надежда» студиин хоор, «Ритм» гэжэ хатарай бүлгэм мүн лэ халуун альга ташалганда хүртөө. Санкт-Петербургын Герценэй нэрэмжэтэ РИГУ дүүргэсэн Алтан-Сэсэг Антонова дуу гүйсэдхэлжэ соёлой байшанай дэргэдэ шадамар бэрхээр заана гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Ажалай ветеран, Ажалай Улаан Тугай орденотой Ринчин Тубаев соёлой бүхы хэмжээнүүдтэ эдэбхитэйгээр оролсодог тула, энэшье удаа олонийе баярлуулаа. Нютагаархидай урилгаар «Байгал» театрай дуушан Баирма Бургутова дуу бэлэглээ. Тиэхэдэ 3-дахияа Буряадай габьяата артист Эрдэни Батсүх энэ субарга тахилгадамнай хабаадалсаа.

Түгэсхэлэй үгэ

Шүхэйтэнэй дүрбэдэхи хүбүүн боложо түрэсэн Даша лама (Наранай багша) айлай одхониинь байжа, лама болохо эрхэшьегүй ханай, Монгол зугадажа, тэндээсээ Түбэдэй наса хото хүрээжэ, 20-ёод жэлдэ буддын ша- жанай ном шудалсан, лүйжэншэ лама болосон. Гэртэхинэйнгээ хэды хо- рибошье, нэтэрүүгэйнгээ ашаар лама боложо гарсан аабза. Нютагаа бусаад, эсэгийнгээ гуламтые сэргээхэ баатай болосон. Ахынгаа захяагаар гэр бүлэ байгуулжа, гурбан үритэй болосон. Тэдээнээс гарсан зээ болон зээнсэрнүүдын, аһаансарнуудын мүнөө угыень үргэлжэлүүлжэ ябана. Субарга бодхоолгодо бүхы шадалаараа болоошье, гээшэ даа. Мүнөө гурбадтигаа тахихадань ерэсэн айлшадые уринаар угтажа, эмхидхэлэй тала даалсаа.

Нагасамни болохо Даша ламын дурасхаалда баригдсан субаргын найр наада үргэн хэмжээндэ үнгэржэ байхадань, нютагаархидай олоороо оролдоходонь, 83 насаяа угтасан минии зосоо ёсотой наран гарсандал болоо.

**Роза НИМАЕВА,
ажалай ветеран,
Наранай багшын зээ басаган.**